Journal of **G**ifted **E**ducation **R**esearch, 2014, 2(2), 52-62.
Üstün **Y**etenekliler Eğitimi **A**raştırmaları **D**ergisi, 2014, 2(2), 52-62.
ISSN: 2147-7248, http://uyad.beun.edu.tr/

Examining of Gifted and Talented Education : Israeli Education *

Emine Hızlı **

Received: 05 December 2013 **Accepted:** 07 September 2014

Abstract: Studies related to gifted and talented education in Turkey has accelerated in recent years. Although important strides have been made, the students' needs are still not being met. Studies conducted in Israel with a past of 50 years in the education of gifted students have been screened and examined, focusing on teacher and student training activities. We tried to draw attention to the importance they gave to the training of gifted and talented individuals and programs applied to those individuals, teachers, and details of the educational content such materials by analyzing the studies conducted in Israel. Recommendations were made about the studies that will be done in Turkey regarding gifted and talented individuals education.
Key words: Giftedness, Gifted Children, Israel

* This study was partially a procesdings at 21th Special Education Congress.
** PhD student, Istanbul University, Turkey, e-mail: eminehizli@gmail.com

© 2014 by BEUN OZELMER, Journal of Gifted Education Research / Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi

Journal of **G**ifted **E**ducation **R**esearch, 2014, 2(2), 52-62.
Üstün **Y**etenekliler Eğitimi **A**raştırmaları **D**ergisi, 2014, 2(2), 52-62.
ISSN: 2147-7248, http://uyad.beun.edu.tr/

Üstün Zekalı Ve Yetenekli Çocuklar Eğitiminin İncelenmesi: İsrail Sistemi*

Emine HIZLI**

Alış Tarihi: 05 Aralık 2013 **Kabul Tarihi:** 07 Eylül 2014

Özet: Türkiye'de üstün zekalı ve yetenekliler eğitimi ile ilgili çalışmalar son yıllarda hız kazanmıştır. Önemli adımlar atılmış olsa da, öğrencilerin ihtiyaçları karşılanamamaktadır. Bu alan yazın taramasında üstün zekalılar eğitimde yaklaşık 50 yıllık geçmişi olan İsrail de yapılan çalışmalar incelenmiş, öğretmen ve öğrenci eğitim çalışmaları üzerinde durulmuştur. İsrail'de yapılan çalışmalar incelenerek üstün zekalı ve yetenekli bireylerin eğitimlerine ne kadar önem verdiklerine ve bu bireylere yönelik uygulanan program, öğretmen, materyal gibi eğitimsel içeriklerin detaylarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de üstün zekâlılar ve yetenekliler eğitimindeki yapılacak çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.
Anahtar Sözcükler: Üstün Yeteneklilik, Üstün Yetenekli Çocuklar, İsrail

GİRİŞ

Son yıllarda Türkiye'de üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitilmesi ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin özel eğitime ihtiyaçları olmadığı düşüncesi değişmektedir. Üniversitelerin ve Milli Eğitim Bakanlığının konu ile ilgili çalışmaları sürmekte, çeşitli stratejiler belirlenmektedir. Türkiye ile benzer şekilde tüm dünyada üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitim hakları vurgulanarak, tanılanmaları ve en iyi şekilde eğitilmeleri ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Bu alanda en etkili sistemlerden birini kuran ülkeler arasında İsrail gelmektedir.

Bağımsızlığını 1948 yılında ilan edilen İsrail'de üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi 1958'lerin başında Milli eğitim bakanlığında tartışılmaya başlanmıştır. İsrail'de her öğrencinin eşit başarı göstermesi gerektiği düşüncesi, her öğrenciyi aynı seviyeye ulaştırma hedefi 1960'lı yıllarda değişmiş, her öğrencinin kendi ilgi, yetenek ve potansiyeli uygun eğitim görmesi gerektiği düşüncesi hakim olmuştur. Bu nedenle eğitim politikaları değişmiş, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere uygun eğitim ortamları oluşturulmaya başlanmıştır.

1961 yılında Profesör Moshe Smilansky liderliğinde dezavantajlı üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler için eğitim verilmeye başlanmış ve çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Milgram, 2000). İsrail Milli Eğitim Bakanlığı üstün zekalı ve yetenekliler bölümü direktörü Shlomit Rachmel bizim en değerli varlığımız insanımız sözleriyle üstün zekalı ve yetenekliler eğitiminin İsrail için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (kişisel görüşme, Şubat 2011). Rachmel gibi üstünlerin değerli bir taş, doğal bir kaynak olduğunu düşünen bir

* Bu çalışma 21. Özel Eğitim Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, e-mail: eminehizli@gmail.com

© 2014 by BEUN OZELMER, Journal of Gifted Education Research / Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi

çok insan olduğu için 1973 yılında İsrail'de sadece üstün zekalı ve yetenekli çocuklara ve onları yetiştirecek öğretmenlere eğitim vermek, programları koordine ve finanse etmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı altında bir bölüm kurulmuştur (Milgram, 1979). Bu bölüm tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda tanılama sistemleri, uygulanan eğitim programları ve içerikler, öğretmen eğitimlerinin alt yapıları oluşturulmuş ve geliştirilmeye devam etmektedir. Bunun yanında İsrail'de üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitim hakları yasalarla garanti altına almıştır (Rachmel, 2007). Bu çalışmanın amacı üstün zekalılar eğitimi alanıyla ilgilenen kişilere başka ülkelerde yapılan çalışmalar hakkında bilgi vererek, farklı bakış açıları kazandırmaktır.

Yasal Hakların İncelenmesi

1949 tarihli Zorunlu Eğitim Kanunu, İsrail'de yaşayan tüm çocuklar 5 yaşından 10. sınıfa kadar eğitim almak zorundadır. 3-4 yaş çocuklar göz önünde bulundurulduğunda zorunlu eğitime yavaş yavaş yakın bölgelerdeki okullarda bakanlık hükümlerine göre geçilecektir (Compulsory Education Law, 1949).

1988 tarihli Özel Eğitim Kanunu, devleti çocukların özel ihtiyaçlarını (çevreye uyum sağlayamayan öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi, bilgi, eğitim ve yaşam becerilerinin kazandırılması) karşılamak için öğrenim ücretinin devlet tarafından karşılandığı özel eğitim ortamı sunma ya zorlar. Bu kanun kapsamında devlet üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere özel eğitim vermekle sorumludur (Gumpel, 1996).

1997 tarihli Tüm Gün Okul Günleri ve Zenginleştirme Çalışmaları Kanunu, (Pull-out program kanunu) Bakanlık emirlerine göre belirlenmiş bölgelerde açılan okullarda bir tam gün eğitim verme sorumluluğunu içerir. Bu kanunun amacı İsrail'de yaşayan öğrencilere eşit eğitim imkanı sağlamaktır. 1953'te belirlenen eğitim kanununa ve belirlenen hedeflere ek olarak eğitimin zenginleştirilmesi, öğrencilere derinleştirilmiş ve genişletilmiş eğitim ortamının sunulması hedeflenmektedir (Long School Day And Enrichment Studies Law, 1997). Bu kanuna göre Türkiye'de Bilim Sanat Merkezlerine benzeyen ancak tam gün eğitim veren kurumlar kurulmuş ve üstün zekalı ve yetenekli tanısı almış öğrencilerin bu okullarda tam gün eğitim almaları sağlanmıştır.

Osmanlı Devleti döneminden günümüze kadar eğitimle ilgili birçok kanunla üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere bazı haklar verildiği söylenebilir. En güncel kanun 1982 Anayasasının 42. Maddesi "Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi" dir. Bu madde de tüm öğrencilerin eğitim öğretim hakkına sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu madde ışığında maddi imkanlardan yoksun başarılı, dezavantajlı öğrencilerin eğitiminden devlet sorumludur.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 1. Maddesinde amaç "Özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir." Şeklinde ifade edilmiştir. Ancak bu kanunların uygulanmasında eksiklikler olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konuşmuştur (Çetinkaya & Döner, 2012).

Tanılama

İsrail'de tanılama okul öncesi dönemde başlamaktadır. Okulöncesi öğretmenlerinin gözlemleri, öğrenci hakkında doldurdukları ölçekler önemlidir. Aile, öğrenciler ve öğretmenlerin doldurdukları ölçekler, başarı testleri, okul notları, zeka testleri, motivasyon ölçen araçlar ve yaratıcılığı değerlendiren araçlar tanılamada kullanılır (Rachmel & Leikin, 2009).

1.Aşama; Başlangıç Taraması (%15lik dilimin belirlenmesi): Okuduğunu anlama ve matematik sorularından oluşan her yıl yenisinin hazırlandığı başarı testi tüm ülkede öğretmenler tarafından aynı gün uygulanır ve değerlendirilir. Test çoktan seçmeli sorulardan oluşur. Okullarında ilk %15e giren öğrenciler seçilir.
2.Aşama; Tanılama : Kendi test uzmanları tarafından geliştirilen zeka testi okuldan sonra 20 kişilik gruplarla 2 uygulayıcı tarafından uygulanır. Merkez tarafından belirlenen uygulayıcılar, okulları gezerek test uygulamasını yaparlar. Test; Sözel- genel bilgi, cümle tamamlama/Numerik- matematik soruları, örüntüler vb. Şekilleri- örüntü tamamlama görsel yetenek içeren sorulardan oluşur. Bu aşamanın sonunda % 5-6'lık ve% 1-2'lik dilime giren öğrenciler belirlenir.
%5-6'lık dilim: Parlak öğrenciler için **müfredat dışı zenginleştirme** etkinlikleri uygulanır. Renzulli'nin School-Wide Enrichment Modeli uygulanır.
%1-2'lik dilim: Pull-out programlarına, haftada bir gün zenginleştirilmiş eğitim adlıları okula veya üstünler için **özel sınıflara** yönlendirirler. Program yöneticisi ile özel mülakat sonucu özel sınıflara alınıyorlar. Öğrencinin yaşadığı bölge, mevcut okullara uzaklığı, aile ve öğretmen görüşleri sonucunda uygun programlara öğrencilerin yönlendirilmesi yapılır (Dr. Rachel Zorman, Kişisel Görüşme, Şubat 2011). Üstün zekalı ve yetenekli öğrenci olarak seçilen yüzde 1-2'lik dilimden dahi düzeyindeki öğrencilerde ayrıca seçilmektedir. Her bölgede 10-15 tane dahi düzeyinde öğrenci bulunmaktadır (Rachmel & Leikin, 2009).

Tanılama testleri öğrencilerin yaşadıkları bölgeye bağlı olarak 2. veya 3. Sınıfta uygulanır. Üstün zekalı öğrenciler bölgelere eşit olarak dağıtılmadığı için tanılamada sadece ulusal normlar kullanılmaz (Rachmel, 2005). Her ülke, hatta bölge veya şehrin kendi normları vardır. Dezavantajlı bölgelerde, farklı soysa-ekonomik kültürlerde yaşayan ve farklı imkanlara sahip insanların bulunduğu bölgelerde öğrenciler farklı potansiyeller sergileyebilmektedir. Bu nedenle bölgelerinde kendi normları oluşturulmalıdır (Sak, 2011). Bu nedenle İsrail'de % 5'lik dilime giren öğrenciler kendi bölgelerindeki şartlara göre seçilmektedir. Ancak %1'lik dilime giren öğrenciler ulusal normlara göre seçilmektedir (Rachmel, 2005).

İsrail'in oturmuş bir tanıma sisteminin olduğu göz çarpmaktadır. Dr. Rachel Zorman'ın liderliğinde 80 tane uzmanın çalıştığı The Henrietta Szold Enstitüsü kar amacı gütmeyen üstün zekalılarla ilgili araştırma, tanılama, eğitim ve rehberlik hizmetlerinin yürütüldüğü bir merkezdir. Tanılama sistemini bu merkez kontrol etmektedir.

Türkiye incelendiğinde Türkiye'de tanılama 2-3 yaşlarından itibaren uygulanabilen çeşitli testlerle yapılmaktadır. En yaygın tanılama Bilim Sanat merkezlerine öğrenci almak için 2, 3 veya 4. sınıfta yapılmaktadır. Öğretmenler, kurullar, veliler ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri üstün yeteneğe sahip olduklarını gözlemledikleri çocuk/öğrencileri aday gösterirler ve bu çocuk/öğrencilerden, örgün eğitim kurumlarına devam edenler için okul müdürlüklerince bilgiler merkezlere iletilir Merkezler gerekli incelemeleri yaptıktan sonra nisan ve mayıs aylarında belirledikleri tarihlerde tanılama işlemini gerçekleştirir (Bilsem yönergesi, 2009). Bunun dışında testler ailenin talebi üzerine veya öğretmen yönlendirmesi ile devlet, hastane ve özel kurumlarda çeşitli uzmanlar tarafından yapılabilmektedir.

Eğitim Sisteminin Yapısı

Okul öncesi eğitim 0-6 yaşı içerir, 2-6 yaş arasındaki 463.000 öğrenci belediyelere ait, özel veya devlet anaokullarına giderler. 352.000 öğrenci devlet anaokullarına devam etmektedir. Erken çocukluk döneminde yaşanan gelişim problemlerinin fark edilmesi, okul öncesi

eğitimin önemini artırmıştır. Bu açıdan, çocukların bireysel başarılarını ve özelliklerini geliştirmeleri için eğitime mümkün olduğunca erken yaşta başlanması önemlidir. 2010 yılında çıkartılan zorunlu eğitim yasasıyla veliler 3-4 yaşındaki çocuklarının eğitim masrafları ödemelerinden muaf tutulmuştur.

1968'de tüm okul sisteminde gidilen reform ile ilköğretim altı yıl (1-6 sınıflar), ortaöğretim 1 üç yıl (7-9 sınıflar), ortaöğretim 2 üç yıl (10-12 sınıflar) olarak belirlenmiştir. Bu yasada zorunlu eğitim aralığı okul öncesini de içererek 8. sınıftan 10. sınıfa çıkartılmıştır. Üstün zekalı öğrenciler okul öncesinden itibaren eğitim almaktadırlar. Ama özel eğitim ağırlıklı olarak 2. ve 3. Sınıfta başlamaktadır. İlk 6 yılı bitiren üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler, ortaöğretim düzeyinde ilgi ve yetenek alanlarına göre ortaöğretim düzeyinde eğitim veren özel sınıflara veya okullara gönderilmektedirler.

12 yıllık eğitimi tamamlayan öğrenciler Bagrut adı verin bitirme sınavlarına girerler. Öğrenci edebiyat, matematik, İncil araştırmaları, Hebrew dili ve edebiyatı, İngilizce, tarih, biyoloji, fizik, kimya, sanat ve diğer konulardan tercih ettiği alan sınavlarına girer. Başarılı olanlar zorunlu askerliğe alınır.

Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Eğitim Prensipleri

- 21. yüzyılın getirdiği zorluklar düşünüldüğünde İsrail'in insan sermayesi en önemli kalite kaynağıdır. Yetenekli öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek, geleceğin bilim adamlarını, sanatçılarını yetiştirmek çok önemlidir.
- Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi her öğrencinin ihtiyacına ve özelliklerine göre eğitim alabilmesi için yeterli kaynak yatırımının yapılmasını gerektirmektedir. Bu sayede her öğrenci kendi potansiyelinin farkına varabilecektir. Üstün öğrencilerinde diğer özel çocuklar(yavaş öğrenenler, öğrenme bozukluğu olanlar gibi) gibi özel ihtiyaçları ve farklı özellikleri bulunmaktadır.
- Dünyada insan yetenekleri çeşitlilik göstermektedir. Üstün zekalı ve yetenekli öğrenciler genel bilişsel beceriler, yüksek başarı, sanata ve spora dayalı beceriler sergilerler.
- Yüksek zeka ve diğer insan yetenekleri geliştirilebilen ve şekillendirilebilen dinamik niteliklerdir. Potansiyellerin görmezden gelinmesi geleceğe önemli katkıları bulunabilecek öğrencilerin kaybolmasına neden olacaktır.
- Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin özel ihtiyaçları ve özellikleri uygun öğretmen ve müfredat, pedagojik yöntemleri de içeren benzersiz öğrenme ortamları gerektirmektedir

Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Müfredatının Temel Basamakları

Bilgi

- Genel bilgi ve kültür incelemeler
- Sosyal bilimler
- Sanat ve yaratıcılık
- İletişim ve dil bilimi
- Bilimsel düşünme
- Ahlak bilgisi(gelenek ve görenekler- kültür)
- Araştırma metotları

Beceri ve yetenekler

- Araştırma süreçleri
- Tartışma becerileri
- Problem çözme
- Yaratıcı Düşünme

- Eleştirel Düşünme
- Yakınsak ve ıraksak düşünme, çok yönlü düşünme
- Sözel ifade
- Bilişsel düşünme

Öğretim ve organizasyon

- Zengin, dinamik ve esnek öğretim ortamı
- Problem/proje tabanlı öğrenme
- Disiplinler arası ve içi bağlantılar
- Yansıtıcı öğretim

Sosyal, duygusal ve Değer

- Mükemmel, farklı, derinlemesine ve doğru düşünme
- Duygusal, sosyal ve liderlik becerileri
- Sorumluluk alma ve sosyallik
- Takım çalışması
- İletişim becelerileri
- Bireysel öğrenme
- Zihinsel bütünlük
- Demokratik benlik(israilli) (İsrail Milli eğitim Bakanlığı)

Eğitim

İsrail çok iyi gelişmiş zenginleştirme program ağına sahiptir (Milgram, 1979). İsrail'de sadece üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin hafta bir gün devam ettikleri 54'ten fazla okul bulunmaktadır. Bunun yanında 9 büyük ildeki 24 tane ilköğretim ve ortaöğretim okulu içindeki yaklaşık 98 adet özel sınıflar, sanal okullar, okuldan sonra zenginleştirme sınıfları ve sadece üstünlerin devam ettiği özel ortaöğretim okulları mevcuttur (Rachmel & Leikin, 2009).

Dünyadaki üstünlere eğitim veren en büyük programlardan biri yaratıcılığı geliştirmeye yönelik dersler içeren Tel-Aviv'deki "Genç İnsanlar" kuruluşudur. Bu kuruluş 1970'lerin başlarında enstitü olmuş ve Tel-Aviv Üniversitesi Matematik Bölümü hocalarıyla ortak bir proje başlatmıştır. Amacı, 5-15 yaş arasındaki Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere Zenginleştirme olanakları sağlayarak Okul programını genişletmek. Çocuklara bilgi için kişisel araştırma yaparken eğlenmeyi öğretmeyi amaçlayan bir yapı sağlamaktır (Pollack, 1991).

1970'lerin başlarında, milli eğitim bakanlığı Tel-Aviv'de üstünler için özel okullar, Haifa'da özel sınıflar açmak için görevlendirildi. O tarihlerde de günümüzdekiyle benzer şekilde seçim sürecinin ilk aşaması Tel-Aviv ve Haifa'daki birinci sınıf öğrencilere uygulanan grup testidir. İleri aşamalar ileri grup ve bireysel testler ile çocuk ve velileriyle olan görüşmeleri içermiştir. Tel-Aviv'de ki üstünler okulu " okul içinde okul" şeklinde oluşturulmuştur. Birçok etkinlik üstün olmayan çocuklarla ortaktır ve bazı yöneticiler aynıdır fakat üstünler ve üstün olamayan çocuklar arasında veya grupların öğretmenleri arasında en küçük etkileşim bile yoktur. Haifa'da ki sistemde ise okul içinde sınıf sistemi kurulmuştur. Örneğin; okulun bir parçası olan sınıflar sadece üstün öğrencileri barındırır (Milgram, 1979).

İsrail Sanat ve Bilim Akademisi (Israel Arts and Science Academy (IASA)) akademisi 1990 yılında Raphi Amram liderliğinde matematik, fen, müzik ve grafik sanatlarındaki istisnai yetenekleri geliştirmek, bilişsel, duygusal, sosyal ve yaratıcı özellikleri beslemek için kurulmuş 3 yıl eğitim veren yatılı bir lisedir (Freeman, 2002).

Kudüs'teki Ofek okulu öğrencilerin haftada bir gün devam ettikleri okullardan sadece bir tanesidir. 3-6 sınıf öğrencilerin devam ettiği bu okulda öğrencilere 24'ten fazla ders seçeneği sunulmaktadır. Her ders 75 dakika sürmekte ve dersler arasında 15-30 dakikalık molalar bulunmaktadır. Dersler, matematik, kimya, fizik, bilgisayar, bilgisayar oyunu tasarlama, mucitler ve icatlar, iletişim becerileri, satranç, genetik, fotoğrafçılık vb. bu merkezler yeteneklerin zenginleştirmesi için çabalarlar. Yaratıcılığın, problem bulma ve çözme, iletişim, kendini ifade etme, kendini tanıma gibi becerilerin geliştirilmesi temel amaçtır. Bu becerilerin geliştirilmesi öğrencinin yaşama boyu öğrenme sürecine katkıda bulunacak, bağımsız bilgi edinimlerine katkı sağlayacaktır (Győri, Frank & Kovács, 2009).

Öğrenciler ilgi alanlarına ve üstün oldukları alanlara göre 3 ders tüm yıl boyunca o üç dersle ilgili eğitim görürler. Eğitimler alanlarında uzaman kişiler tarafından verilmektedir. Eğitmenlerin sabit bir müfredatı bulunmamakta, Müfredattan bağımsız dersler planları hazırlanarak, esnek bir program uygulamaktadırlar.

Eğitime alınan öğrencilere ilk önce karakter eğitimi almaktadırlar aynı zamanda velilere rehberlik yapılmakta ve düzenli olarak veli eğitimleri verilmektedir. Bu okullarda öğrencilerin ve ailelerin kaynaşması sağlanır, çocukların arkadaşlarının evlerine gitmeleri, birlikte vakit geçirmeleri hedeflenmektedir. Çocuklar ve aileler için açık sınıf günleri düzenlenir. Öğrencilere hata yapabilmelerin normal olduğu, başarılı oldukları için değil, başarmayı öğrenebilmeleri için geldikleri vurgulanmaktadır. Her okulda öğrencilerle özel olarak ilgilenen rehberlik uzmanı mevcuttur.

Bu okullara Akşam 16'dan parlak öğrencilere devam etmekte ve onlara zenginleştirme eğitimleri verilmektedir. Okul öncesi öğrencilerinin geldiği özel gün ve saatlerde mevcuttur (Sara Rani Kalai, Kişisel Görüşme, Şubat 2011).

Ayrıca ortaöğretim için 10 dönem devam eden sanal okullar mevcuttur. Bu derslerde matematik tarihinden, çevresel etiğe kadar birçok konuyla ilgili dersler verilmektedir. Öğrenciler zaman zaman eğitmenlerle görüşebilmektedirler. Bunun yanında uzak bölgelerde ikamet eden, normal eğitim yılında eğitim alma şansı olmayan öğrenciler için Tel-Aviv üniversitesinde düzenlenen yaz okullarında öğrenciler üniversite hocalarından birebir ders almakta ve araştırma projeleri yürütmektedirler (Rachmel & Leikin, 2009).

Hebrew Üniversitesi kampusu içindeki ortaöğretim düzeyinde eğitim veren Müzik ve Dans Akademisi, Kudüs'te ki fen bilimleri ağırlıklı eğitim veren "Leyad ha-universita" okulu, Weizmann Enstitüsü (www.weizmann.ac.il/youthact), İsrail Teknoloji Enstitüsü (Israel Institute of Technology, Haifa) üstün zekalı ve yetenekli çocuklara eğitim veren diğer kurumlardır.

Müzik ve dans akademisine 6 yıllık ilköğretimi bitiren öğrenciler kabul edilir. Bu okula alınan öğrenciler herhangi bir alanda (dans, müzik, sanat) uzmanlaşmak için özel eğitime tabi tutulur. Bu dallardan herhangi birinde eğitim alan öğrenciler normal akademik müfredatında bir kısmından sorumlular. Her öğrenci eğitim aldığı dalda o alanda uzman eğitimcilerle çalışır ve tek amaçları o dalda uzmanlaşmaktır. Örneğin, müzik eğitimi alan, müzik enstrümanı çalan bir öğrenci sürekli çalışır ve her hafta konser verilen konserlere hazırlanır Ve bunun için çok çalışmak zorundalar, dans eğitimi alanlar dans gösterileri yapıyorlar. Bazen ülke içinde çeşitli gösterilerde düzenlenmektedir. Okul biter bitmez 18 yaşında kızlar 2 yıl, erkekler 3 yıl askere girmek zorunda oldukları için müzik ve sanat alanında eğitim gören öğrencilere için için kanun çıkartılmış, askerde de eğitimlerine devam etme şansı tanınmıştır (Smadar Kolvan, Kişisel Görüşme, Şubat 2011).

Bunlara ek olarak mentörlük projeleri yürütülmektedir. Bu projede 10. veya 11 sınıf dahi düzeyindeki öğrenciler seçilerek, alanında uzman mentörlerle tanıştırılmaktadır.

Program ikinci yılında, ilk aşamada orta öğretim ikinci kademe düzeyinde 15 öğrenci seçilmiştir. Ülkenin en iyi profesörleri 3 öğrenci ile görüştürülür ve mentor öğrencilerden birini seçer. Öğrenci ve öğretmen proje sürekliliği için anlaşma imzalar. Velide onaylarsa proje başlatılır. Çiftler konulara kendileri karar verir, hangi konu üzerinde çalışıldığının önem arz etmemektedir. Nobel ödüllü Profesör Ada Yonat dâhilere mentorlük yapan hocalardan biridir. Dil bilimi alanında yaptığı çalışmayı İsrail'de düzenlenen ulusal bir konferansta sunan öğrencinin iki hakemli dergide çalışması yayınlanmıştır (Shlomit Rachmel, kişisel görüşme, Şubat 2011).

Ülkemizde Cumhuriyet döneminde, üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili ilk çalışmalardan biri 1959 yılında başlayan özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıflarıdır. Bu çalışma kapsamında ilk öğrenci Ankara Sarar İlkokulu'nda, 1960 yılında Ankara Ergenekon İlkokulu'nda da "Türdeş İlkokul Sınıfları" denemesine başlanmış ancak uygulama 1966 yılında Talim ve Terbiye Kurulu'nun aldığı bir kararla durdurulmuştur (Levent, 2011).

Fen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu, Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL), Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), Üniversiteler (İstanbul Üniv. Çocuk Üniversitesi, Anadolu Üniversite ÜYEP gibi) Türkiye'de üstün zekalı ve yeteneklilere eğitim veren kurumlar arasında yer almaktadır (Levent, 2011). Ancak bu kurumlar öğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda talebi karşılamamaktadır.

İsrail'de Öğretmen Eğitimi

Üstün ve üstün olmayan çocukların ne tür öğretmen tercih ettikleri araştırıldığında Zeka seviyesi ve yaşa bağlı olmaksızın bütün çocuklar akıllı davranışta bulunan öğretmenlerine daha çok değer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerinde yaratıcılık ve olumlu kişisel-sosyal davranış beklentisi içinde olmalarına rağmen, zengin ve karmaşık materyal kullanan ve mantıklı ve düzenli bir şekilde sınıf yönetimi yapan öğretmenlere daha çok değer verdikleri bulunmuştur (Milgram, 1979) .

Belirli bir döneme kadar İsrail'de kurumsallaştırılmış öğretmen eğitimi yoktu. Farklı kanallarla iyi bir ünvana sahip olduğu öğrenilen öğretmenler merkezlerde çalışmaları için davet edilirdi (Győri, Frank & Kovács, 2009). Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere eğitim verecek öğretmenlerin çok iyi bir pedagojik eğitimden geçmeleri, çalıştıkları alanla ilgili iyi donanıma sahip olmaları gerektiği düşünülmüş ve İsrail Milli Eğirim Bakanlığı 2004'te öğretmenlerin eğitilmesi, sertifikalandırılması ve yasal prosedürlerle ilgili çalışmalar yapmış, öğretmenlerin mesleki eğitim ve gelişimlerine yönelik eğitim formatını belirlemiştir (Vidergor & Eilam, 2011). 2006 yılında Hebrew Üniversitesinde lisans sonrası 2 yıllık bir eğitim açıldı (Győri, Frank & Kovács, 2009).

Öğretmen eğitimlerinin dokuz içerik hedefi vardır. Bunlar üstün zekalılık ve yeteneklilik ile ilgili teorik çalışmalar, tanılama, üstün zeka ve yeteneklilliğin bilişsel bileşenleri, üstünlüğün zekayla ilgili olmayan bileşenleri, yaratıcılığın tanımı ve belirlenmesi, üstün öğrencilerin öğrenmesi ve kavraması, üstün öğrencilere eğitim vermek için gerekli model ve metotlar, üstünler arasındaki özel popülasyon, üstünlerin belirli bir branşta eğitilmesidir. Üstün zekalı ve yeteneklilerle çalışmaya gönüllü öğretmenler katıldıkları eğitim sonunda üstün zekalı ve yeteneklilere eğitim verebilecek master eğitmen olmaktadırlar (Rachmel, 2007).

Öğretmenlere iki farklı eğitim program sunulmaktadır. 1. program: 2 yıl sürmekte, ilk yıl teoriler üzerine, 2. yıl uygulamalar üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Toplamda 224 saat eğitim verilmektedir. Dört dönem devam eden bu programın dört aşaması bulunmaktadır.

a. Teri ağırlıklıdır, temel kavramlar öğrenilir. Üstünlüğün tanımı, tanılama yöntemleri, bilişsel ve sosyal yönleri, beyin araştırmaları ve öğrenme süreçleri, üstün zekalı ve yetenekli öğrencinin özellikleri ve gelişimi, müfredat planlama, öğretim stratejileri ve değerlendirme; b. Alan çalışması gözlem ve görüşmeler; c. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak uzman öğretmenler rehberliğinde uygun çalışma stratejilerinin tasarlanması; d. Bir takım tarafından takip edilen uygulamalı çalışmalar ve öğretim deneyimleri hakkındaki kişisel görüşlerin paylaşılmasıdır. 2. program 6 dönem devam etmekte ve öğretmenlerin kişisel özelliklerin gelişimine de önem verilmektedir. Öğretmenlerin yaratıcılıkları, problem çözme ve bilgisayar becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Toplamda 540 saat eğitim verilmektedir (Vidergor & Eilam, 2010) .

Sertifika programlarına katılan öğretmenler pull-out eğitim veren okullarda gözlem yapmakta ve etkinliklere katılmaktadır ayrıca pull-out programı oluşturma ile ilgili eğitimler almaktadırlar. Vidergor & Eilam (2010) Eğitimi veren koordinatörlerin, öğretmenlerin gelişimlerinin Amerika standartlarına göre oluşturulmuş değerlendirme ölçekleri kullanılarak gözlemlenmesini ve ölçülmesini önermektedir.

Türkiye'de öğretmen eğitimi incelendiğinde üniversiteler bünyesinde daha sistemli çalışmalar yapıldığı söylenebilir. İstanbul üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde kurulmuş olan üstün zekalılar eğitimi anabilim dallarında öğretmen eğitimleri yapılmaktadır.

TARTIŞMA

İsrail'de üstün zekalılar eğitimi 1950'li yıllarda gündeme alınmış ve dünyada üstünlere eğitim vermeye başlayan ilk ülkeler arasında yer almıştır. İsrail'in üstünler eğitimindeki 50 yıllık süreci incelendiğinde adım adım etkili bir program kurulduğu, öğrencilere farklı eğitim hizmetleri sunulduğu görülmektedir. Kanunlarla özel eğitime ihtiyaç duyan üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere ve bu öğrencilere eğitim verecek öğretmenlere haklar verilmesi de önemli bir noktadır. Farklı bölgelerde gerek devlete bağlı gerekse, sadece bağışlarla dönenen üstünlere eğitim veren çok çeşitli okul ve araştırma merkezi veya enstitüler kurulmuştur.

İsrail'de her vatandaşa ihtiyacı olan hizmeti sunma anlayışı hakim olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle özellikle üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitime çok önem verilmekte, her öğrenciye özel eğitim alma imkanı sunulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, öğrenci tanımla sisteminin oldukça geliştiği sonucuna ulaşılabilir. Tün dünyada kullanılan güncel testlerin yanında kendi kültürlerine ve eğitim sistemlerine uygun olarak geliştirdikleri testler ve çeşitli ölçme araçları kullanmaları daha etkili bir tanılama yapmalarını sağlamaktadır. Çünkü bilinçli tanılama yapılmadığında bazı üstün zekalı öğrenciler tespit edilememekte ve üstün programlarına parlak öğrenciler alınabilmektedir (Borland, 2005).

Türkiye'de Osmanlı döneminden günümüze kadar üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi kanunla ve açılan eğitim kurumları ile desteklenmeye çalışılsa da sürdürülebilirlik noktasında sıkıntı yaşadığı için başarılı çalışmalar ortaya konulsa da yaygınlaştırılamadan unutuldu görülmektedir.

ÖNERİLER

Bu bilgiler ışığında Türk Milli Eğitim Bakanlığı kanun ve yönetmelikler üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin haklarını koruma altına almalıdır. Yurt içi ve yurt dışında alanda

çalışan Türk eğitmenleri bir araya getirerek devletin üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimleri için kuracağı özel eğitim ve araştırma merkezlerinde görevlendirmelidirler. Bu özel eğitim ve araştırma merkezleri üniversiteler içerisinde yapılandırılmalıdır. Bu merkezlerde öğretmen eğitimleri, yeteneklerin tanılanması ve geliştirilmesi, eğitim modelleri, müfredat geliştirme gibi alanlarda özel birimler kurulmalıdır. Bu birimlerde üstün zekalı ve yetenekli çocuklarla çalışmaya istekli lisans mezunu eğitmenlere eğitim verilmelidir. Paralel bir şekilde Milli eğitim bakanlığının ve merkezin kontrol altında proje okulları kurularak merkezde yetişen öğretmenlerin saha içerisinde çalışmaları ve deneyim kazanmaları hedeflenmelidir. Yeterliliğe ulaşan öğretmenlerin nüfusu yüksek bölgelerde açılan üstün zekalılar eğitimi veren okullarla görevlendirilerek merkez desteği alarak programı yürütmeleri sağlanabilir.

Anayasanın bu maddesinde eğitim ve öğrenim hakkı kavramının kapsamı kanun ve yönetmeliklerle belirlenmeli, üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere sahip oldukları haklar verilmelidir.

Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerle çalışmaya ve eğitim almaya istekli öğretmenlerle özel anlaşmalar yapılmadır. Öğretmenler özel şartlarla çalıştırılmalı, bağlı oldukları birimler ve eğitim verdikleri öğrenciler tarafından değerlendirmelere tabi tutulmalıdır. Bunun yanında düzenli yapılan zümre toplantıları ile öğretmenlerin eğitimlerine düzenli olarak devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

Borland, J.H. (2005). Gifted EducationWithout Gifted Children: The Case for No Conception of Giftedness. Conceptions of Giftedness, Second Edition. Edt. by Robert J. Sternberg and Janet E. Davidson

Çetinkaya, Ç & Döner, İ. (2012). Türkiye'de Üstün Yeteneklilere Tanınan Hakların İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3).

Freeman, J. (2002). Out-of-School Educational Provision for The Gifted and Talented Around The World. *A report for the Department of Education and Skills*, London.

Gumpel, T. (1996). Special Education Law in Israel. *The Journal of special Education*, 29(4), 457- 468.

Győri, J. G., Frank, A. & Kovács, B. (2009). *Centres for Talent Development in Israel*. International Horizons of Talent Support, I. Edited by János Gordon Győri.

Levent, F. (2011). *Üstün yetenekli çocukların hakları el kitabı*. Çocuk Vakfı Yayınları Cilt: 68. İstanbul.

Milgram, R. M. (2000). Identifying and Enhancing Talent in Israel: A High National Priority. Roeper Review. http://www.thefreelibrary.com/Identifying+and+Enhancing+Talent+in+Israel%3A+A+High+National+Priority.-a059535069 adresinden 22.02. 2013 tarihinde alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı (2009). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. 07/07/2009 tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı.

Ministry of Education. Core Curriculum for Gifted. http://cms.education.gov.il/educationcms/units/owl/hebrew/HomePage.htm

Pollack, E. W. (1991). An Enrichment Program for Gifted Israeli Students. *Education Digest*, 0013127X, Feb1991, 56, 6.

Rachmel, S. (2005)*The Policy for Promoting Gifted Education in Israel*. Korea. http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/5DF8DFDA-34A0-449B-B8EE-2CDD0858C032/109132/nevo.pdf adresinden 24.02.2013 tarihinde alınmıştır.

Rachmel, S. (2007)*The New Policy for Promoting Education for Outstanding and Gifted Students Israel. Science Education: Models and Networking of Student Research Training Under 21*. P. Csermely et al. (Eds.). IOS Press.

Rachmel, S. & Leikin, R. (2009). Education of Gifted Students in Israel: General and Mathematics Education. *Gifted Education Press Quarterly*, Vol. 23, No. 1

Sak, U. (2011). Üstün Yetenekliler Eğitim Programları Modeli (ÜYEP) ve Sosyal Geçerliliği. *Education and Science*, 36, 161

Vidergor, H. E., & Eilam, B. (2010). Curriculum transformation: The Israeli teacher certification in gifted education. *Gifted and Talented International*, 25(2), 29-51.

Vidergor, H. E. (2011). Impact of professional development programs for teachers of the gifted. *Gifted and Talented International*, 26(1&2), 143-162.

Special Education Law of 4358, 15.10.88, (1988).

1982 Anayasası 42. Maddesi. "Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir" .